

**Správa o vývoji kriminality páchanej na senioroch
za rok 2018**

1. Úvod

Správa o vývoji kriminality páchanej na senioroch za rok 2018 (ďalej len „správa“) je predkladaná ako informatívny materiál na zasadnutie Rady vlády Slovenskej republiky pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie.

Podkladom pre spracovanie správy boli štatistické údaje o trestnej činnosti sledované Policajným zborom v rámci Evidenčno-štatistického systému kriminality (ďalej len „EŠSK“). Správa bola spracovaná za rok 2018 s poukázaním na vývoj kriminality páchanej na senioroch za obdobie rokov 2013-2017.

Z hľadiska trestného práva je senior považovaný za chránenú osobu definovanú v § 139 ods. 1 písm. e) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov ako osoba vyššieho veku. Osobou vyššieho veku sa podľa § 127 ods. 3 Trestného zákona rozumie osoba staršia ako 60 rokov. Vyššia právna ochrana seniorov je premietnutá do kvalifikovaných skutkových podstát niektorých trestných činov tak, že ak bol trestný čin spáchaný na osobe vyššieho veku, odôvodňuje to uložiť páchateľovi prísnejší trest.

To, že seniori sú rizikovými obeťami trestnej činnosti, vyplýva tiež z odbornej literatúry a z praktických skúseností. Riziko, že senior sa ľahšie stane obeťou trestnej činnosti, súvisí s jeho vysokým vekom a sociálnou izoláciou. Často ide o osamelo žijúce osoby, pre ktoré je príznačné stereotypné správanie, dôverčivosť a fyzická bezbrannosť. Vplyvom vyššieho veku sa u seniorov zároveň prejavujú rôzne somatické problémy, ako je zhoršenie zraku, sluchu, motoriky a úbytok fyzickej sily (kondície), ktoré sú sprevádzané rôznymi chorobami.

Uvedené faktory jednoznačne ovplyvňujú páchanie trestnej činnosti na senioroch, pričom páchatelia sa cielene v mnohých prípadoch zameriavajú na seniorov z dôvodu tzv. cesty ľahšieho odporu. Tieto faktory zároveň negatívne ovplyvňujú odhaľovanie a objasňovanie tejto trestnej činnosti z dôvodu, že senior nedokáže dostatočne reprodukovať vnímaný dej vrátane osoby páchateľa, s ktorým prišiel do kontaktu.

2. Kriminalita páchaná na senioroch

V roku 2018 bolo na území Slovenskej republiky zistených celkom 61 392 trestných činov, v ktorých bola v 10 672 trestných činoch poškodeným fyzická osoba. Z uvedeného počtu bolo na senioroch spáchaných celkom 1 766 trestných činov, čo v porovnaní s minulým rokom predstavuje zníženie kriminality spáchanej na senioroch o 96 trestných činov. Oproti trendu znižovania celkovej kriminality (počtu zistených všetkých trestných činov) kriminalita páchaná na senioroch vykazovala až do roku 2016 mierne stúpajúcu tendenciu (príloha č. 1), v ostatnom období je zaznamenaný jej mierny pokles.

Z hľadiska štruktúry trestnej činnosti sú i naďalej seniori najčastejšie obeťami násilnej kriminality (42,13 %), následne majetkovej kriminality (26,84 %) a ekonomickej kriminality (21,46 %). Táto štruktúra sa oproti minulosti nemení, dominuje násilná kriminalita. Podrobnejší stav je charakterizovaný v ďalších častiach tejto správy. Ostatná kriminalita, medzi ktorú patria mravnostné trestné činy (7 prípadov) a nedbanlivostné trestné činy spôsobené pri nehodách alebo úrazoch (161 prípadov), nepredstavuje riziko pre seniorov, preto sa nie je potrebné ňou detailnejšie zaoberať. Počet trestných činov spáchaných na senioroch podľa druhu kriminality je graficky znázornený v prílohe č. 2.

Z geografického hľadiska najvyšší počet trestných činov spáchaných na senioroch bol zistený v Bratislavskom kraji, Košickom kraji, Banskobystrickom kraji a Nitrianskom kraji. Najnižší počet týchto trestných činov bol zistený v Prešovskom kraji a Trenčianskom kraji. Počet zistených trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2018 podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 3.

Mierne zvýšený počet prípadov oproti minulému roku bol zistený v Košickom kraji a Bratislavskom kraji. V Nitrianskom kraji a Trenčianskom kraji bolo naopak zistené podstatné zníženie počtu prípadov. V ostatných krajoch bolo tiež zistené mierne zníženie prípadov tejto kriminality. Tento stav je typicky ovplyvnený najmä najvyššou koncentráciou obyvateľov, sociálnymi a ekonomickými faktormi daných regiónov. Vývoj počtu zistených trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je graficky znázornený v prílohe č. 4.

Podiel zistených trestných činov spáchaných na senioroch na ulici (verejnom priestranstve) predstavuje 6,12 %. Oproti minulému roku bol zistený pokles (v roku 2017 bolo na ulici spáchaných 7,20 % trestných činov). Páchanie kriminality na týchto miestach je typické pre násilnú kriminalitu a majetkovú kriminalitu (lúpeže, úmyselné ublíženie na zdraví, vreckové krádeže a krádeže na osobách). Páchanie trestnej činnosti na senioroch je však stále častejšie v diskrétnejšom domácom prostredí. Podiel spáchaných trestných činov na senioroch v byte (obydlí) predstavuje 21,91 % (v roku 2017 tvoril podiel týchto trestných činov 22,23 %).

Medzi poškodenými tvoria 57,75 % ženy. V porovnaní s rokom 2017 ide o mierne zvýšenie, tento podiel je v poslednom období relatívne ustálený, u žien v priemere predstavuje 56,57 % a u mužov 43,43 %, čo vyplýva aj z prílohy č. 5.

Celkom bolo zistených 825 páchatel'ov, oproti roku 2017 bol zistený pokles o 35 páchatel'ov. Z uvedeného počtu tvorili 46,42 % podiel páchatelia s trestnou minulosťou, 32,73 % podiel páchatelia pod vplyvom alkoholu, 31,52 % podiel nezamestnaní páchatelia, 6,42 % podiel páchatelia mladší ako 18 rokov. V porovnaní s minulým rokom sa podiel u všetkých kategórií páchatel'ov znížil. Najviac sa znížil podiel u nezamestnaných páchatel'ov, o 3,48 %. Štruktúra páchatel'ov trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 6.

Predmetom záujmu páchatel'ov boli najmä peniaze v hotovosti, šperky a iné cennosti.

2.1. Násilná kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2018 zistených celkom 5 671 násilných trestných činov. Z celkového počtu násilných trestných činov bolo na senioroch spáchaných 744 násilných trestných činov, čo v porovnaní s rokom 2017 predstavuje pokles. Počet zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornený v prílohe č. 7.

Z hľadiska jednotlivých druhov násilných trestných činov boli seniori najčastejšie obeťami nebezpečného vyhrážania (41,26 % podiel), následne úmyselného ublíženia na zdraví (18,55 % podiel), lúpeže (11,16 % podiel), porušovania domovej slobody (9,14 % podiel), týrania blízkej osoby a zverenej osoby (7,66 % podiel) a vydierania (6,59 % podiel). Štruktúra sa oproti minulosti nemení, opätovne dominujú trestné činy nebezpečného vyhrážania, kde bolo v minulom období zaznamenávané zvyšovanie počtu trestných činov, avšak v tomto roku bol zistený mierny pokles prípadov. Bol zistený pokles trestných činov porušovania domovej slobody, úmyselného ublíženia na zdraví a týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Pri ostatných trestných činoch (vydieranie, vraždy, lúpeže) bol mierny nárast. Štruktúra zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 8.

Násilná kriminalita je v ostatnom období prevažne páchaná v uzavretom domácom prostredí, ide o trestné činy spáchané v súvislosti s domácim násilím, pri ktorých je páchatelom mnohokrát priamy príbuzný seniora, ktorý sa o neho stará alebo žije s ním v spoločnej domácnosti, čo je typické najmä pre úmyselné ublíženie na zdraví, nebezpečné vyhrážanie, vraždu a v neposlednom rade týranie blízkej osoby a zverenej osoby. Páchatelia sú pri týchto trestných činoch agresívnejší a predmetom ich záujmu je získanie hnutel'ného alebo nehnuteľného majetku seniora, príp. ide o osobný alebo rodinný konflikt. Vo väčšine prípadov konajú pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok. Skutky sú spáchané s použitím fyzického násillia, vulgárneho správania, odopieraním stravy, spánku alebo zanedbávaním starostlivosti. Páchatelia sa snažia od seniora získať jeho finančné úspory, sociálne dávky alebo dôchodok, ktoré následne používajú pre vlastnú potrebu, avšak najmä za účelom kúpy alkoholu, cigariet, či vyplatenia svojich dlhov. Zásadným problémom v boji proti tejto kriminalite je jej vysoká latentnosť, ľahostajnosť okolia obeť a v neposlednom rade strach obeť o svoju budúcnosť a budúcnosť svojho príbuzného v prípadoch, v ktorých prebieha trestné konanie.

Z regionálneho hľadiska bolo najviac prípadov zistených v Košickom kraji a Banskobystrickom kraji. Najmenej prípadov bolo zistených v Trnavskom kraji a Prešovskom kraji. Údaje za rok 2018 podľa regiónov sú graficky znázornené v prílohe č. 9.

Oproti minulému roku najvyšší nárast počtu násilných trestných činov bol zistený v Košickom kraji. V ostatných regiónoch bol zistený pokles tejto kriminality. Najvyšší pokles bol zistený v Prešovskom kraji. Vývoj počtu zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 10.

Podiel násilných trestných činov spáchaných na ulici predstavuje 8,06 %. Oproti roku 2017 ide o nárast, kedy predstavoval 5,26 %. Na ulici bolo najviac spáchaných úmyselného ublíženia na zdraví a lúpeží. Násilných trestných činov spáchaných v byte predstavuje 39,78 % podiel, oproti minulému roku ide o 2,77 % nárast. Najviac prípadov v byte bolo zistených pri trestnom čine nebezpečné vyhrážanie, týranie blízkej osoby a zverenej osoby a tiež porušovania domovej slobody. Aj táto skutočnosť potvrdzuje, že násilná kriminalita je v súčasnosti viac páchaná v domácom prostredí.

Ženy boli obeťami častejšie, tvorili 52,82 % podiel, avšak oproti minulému roku ide o 1,48 % pokles. Najviac boli obeťami pri nebezpečnom vyhrážaní a týraní blízkej osoby a zverenej osoby.

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 45,67 % podiel, oproti roku 2017 ide o 2,63 % pokles. Páchatelia, ktorí konali pod vplyvom alkoholu, predstavovali 42,91 % podiel,

v porovnaní s minulým rokom ide o 4,37 % pokles. Títo páchatelia boli najviac zistení pri nebezpečnom vyhrážaní, úmyselnom ublížení na zdraví a týraní blízkej osoby a zverenej osoby. Páchatelia mladší ako 18 rokov boli najčastejšie zistení pri lúpežiach, tvorili 6,06 % podiel (v porovnaní s minulým rokom stúpol ich podiel o 0,28 %).

Predmetom záujmu páchatel'ov pri násilnej kriminalite boli najčastejšie peniaze alebo rôzne cennosti, ktoré sa páchatelia snažili rýchlo speňažiť.

2.2. Majetková kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2018 zistených celkom 21 787 majetkových trestných činov. Na senioroch bolo spáchaných 474 majetkových trestných činov, čo predstavuje oproti minulému roku pokles. Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornený v prílohe č. 11.

Z dostupných údajov vyplýva, že seniori sú obeťami len veľmi úzkeho okruhu majetkových trestných činov. Početne najviac boli zistené krádeže vreckové, ktoré tvorili až 65,82 % podiel z celkovej majetkovej kriminality spáchanej na senioroch, krádeže iné na osobách tvorili 9,77 % podiel. Štruktúra zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 12.

Pri regionálnom rozložení majetkovej kriminality bolo najviac prípadov zistených v rámci Bratislavského kraja. Najmenej prípadov bolo zistených v Trenčianskom kraji. Tento stav sa oproti minulému roku nezmenil. Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov v roku 2018 je graficky znázornený v prílohe č. 13.

Medziročne bolo zistené relatívne najmarkantnejšie zvýšenie počtu prípadov majetkovej kriminality v Prešovskom kraji, naopak medziročný pokles tejto kriminality bol zistený v Košickom kraji. Vývoj počtu zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 14.

Pre majetkové trestné činy je charakteristické, že sú najčastejšie páchané na verejnosti, napr. na ulici, v parkoch, nákupných centrách alebo v dopravných prostriedkoch. Páchatelia si vytypujú seniora z dôvodu jeho vysokého veku, spomalených reakcií a často aj zlého zdravotného stavu. Cieľom páchatel'ov je zmocniť sa akejkol'vek finančnej hotovosti, mobilného telefónu, či iných cenností, ktoré má senior pri sebe alebo na sebe. V súčasnosti sa však podiel majetkových trestných činov spáchaných na ulici znížil, predstavuje 6,33 %, čo v porovnaní s minulým rokom predstavuje pokles o 5,33 %. Uvedené tiež naznačuje, že majetková kriminalita sa v ostatnom období presúva do diskretnejšieho prostredia, priamo do obydľí seniorov alebo do uzavretých priestorov (napr. rôzne obchody, nákupné centrá a pod.).

Ženy boli častejšími obeťami majetkovej kriminality ako muži, tvorili až 63,50 % podiel, oproti minulému roku stúpol podiel žien o 4,17 %. Pri majetkovej kriminalite sú ženy ohrozované častejšie z dôvodu ich nižšej fyzickej zdatnosti a častejšieho výskytu predmetu záujmu páchatel'ov (kabelky, tašky a šperky).

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 49,17 % podiel, oproti roku 2017 ide o 8,85 % nárast. Páchatelia mladší ako 18 rokov tvorili 14,17 % podiel, v porovnaní s minulým rokom ide o 5,99 % pokles.

Predmetom záujmu majetkovej kriminality boli peniaze v hotovosti, cennosti a osobné doklady.

2.3. Ekonomická kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2018 zistených celkom 13 515 ekonomických trestných činov. Je potrebné upozorniť na určitú odlišnosť pri štatistickom sledovaní tejto kriminality na rozdiel od predchádzajúcich druhov kriminality. Vo väčšine prípadov ekonomickej kriminality je obeťou, resp. poškodeným verejný záujem alebo právnická osoba.

Fyzická osoba ako obeť je štatisticky sledovaná od 1. júla 2013 a to iba pri trestných činoch sprenevery a podvodu ako reakcia na zaznamenávanie rôznych podvodných konaní voči seniorom. V tejto súvislosti, ako aj pre účely tejto správy, sa pod ekonomickou kriminalitou páchanou na fyzických osobách, teda aj na senioroch, rozumejú iba trestné činy sprenevera a podvod.

Na senioroch bolo spáchaných 379 ekonomických trestných činov, oproti minulému roku bol zistený mierny nárast o 22 prípadov. Počet zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornený v prílohe č. 15.

Pre ekonomickú kriminalitu páchanú na senioroch je typické, že vo väčšine prípadov ide o podvodné konania, ktoré spočívajú v nízkom právnom povedomí seniorov, neznalosti zákonov a ich vysokej dôverčivosti. Pre páchatel'ov ide o výnosnú trestnú činnosť, nakoľko seniorov veľmi jednoducho a za krátky čas uvedú do omylu, či už pri požičiavaní peňazí, ponúkaní rôznych tovarov a služieb, predaji nehnuteľností, výhodnom investovaní finančných prostriedkov alebo uzatváraní rôznych zmlúv a dohôd. Štruktúra zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 16.

Z regionálneho aspektu bol najvyšší počet ekonomických trestných činov zistený v rámci Bratislavského kraja. Ide o kombináciu väčšej anonymity prostredia, najvyššieho počtu obyvateľ'ov seniorského veku a zároveň anonymného výskytu páchatel'ov na tomto teritóriu. Počet zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov v roku 2018 je znázornený v prílohe č. 17.

Najvyšší nárast ekonomickej kriminality páchanej na senioroch oproti minulému roku bol zistený v Bratislavskom kraji a Košickom kraji. Najvyšší pokles počtu týchto trestných činov bol zistený v Trenčianskom kraji a Nitrianskom kraji. Vývoj počtu zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 18.

Štatistické údaje nasvedčujú tomu, že aj páchanie tejto trestnej činnosti naďalej zostáva v domácom prostredí obetí, v obydlí bolo spáchaných 11,35 % ekonomických trestných činov na senioroch, kým v minulom roku to bolo 8,68 %. Na ulici bolo spáchaných 1,32 % trestných činov, kým v minulom roku to bolo 2,25 %.

Častejšími seniorskými obeťami boli ženy, tvorili 58,58 % podiel (v roku 2017 tvorili 60,22 % podiel), najčastejšími obeťami boli pri trestnom čine podvodu.

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 50,00 % podiel, oproti roku 2017 ide o 3,85 % nárast. Nezamestnaní páchatelia tvorili 20,85 % podiel, čo oproti minulému roku predstavuje 1,37 % pokles.

2.3.1. Špecifická kriminalita páchaná na senioroch

Neoddeliteľnou súčasťou v rámci sledovania ekonomickej kriminality na senioroch je tzv. špecifická kriminalita páchaná na senioroch. V závislosti od trestno-právnej kvalifikácie skutku obsahuje ekonomickú kriminalitu (podvod, sprenevera), majetkovú kriminalitu (krádež) a násilnú kriminalitu (lúpež, porušovanie domovej slobody, nátlak). Vzhľadom na systematiku a konzistenciu správy, z hľadiska početnosti jednotlivých trestných činov a aj z historických dôvodov (najviac zastúpené podvody), je predmetná kriminalita zaradená pod ekonomickú kriminalitu. Štatistické sledovanie špecifickej kriminality páchanej na senioroch bolo zavedené od 1. januára 2013. Ide o trestnú činnosť páchanú sofistikovaným a organizovaným spôsobom cielene na senioroch, pri ktorej páchatelia pod rôznymi vymyslenými legendami oslovujú seniorov a podvodným konaním, krádežou a často aj za použitia násilia sa snažia zmocniť ich celoživotných úspor. Táto kriminalita vykazuje aj významný stupeň latentnosti, kedy seniori najmä neoznamujú túto trestnú činnosť a to hlavne z dôvodu pocitu hanby, strachu, či nevedomenia si, že sa stali obeťou podvodníkov alebo zlodejov. Podvodníci ovládajú veľa spôsobov ako získať dôveru seniorov, veľa manipulatívnych techník a používajú veľa legend s rôznymi emotívnymi príbehmi, pod ktorými oslovujú seniorov.

V roku 2018 bolo zistených celkom 199 trestných činov špecifickej kriminality páchanej na senioroch, oproti minulému roku bol zistený nárast o 38 prípadov, ktorý však súvisí s tým, že od 1. januára 2017 bolo zavedené objektívnejšie štatistické sledovanie tejto kriminality a to v súvislosti s novelizáciou Trestného zákona, ktorou sa doplnil do niektorých kvalifikovaných skutkových podstát trestných činov (podvod, krádež, sprenevera, poškodzovanie spotrebiteľa a nekalé obchodné praktiky voči spotrebiteľovi) kvalifikačný znak (spáchanie na chránenej osobe), čím sa zvýšil trestnoprávny postih páchatel'ov uložením vyššieho trestu odňatia slobody. Taktiež boli prijaté opatrenia zamerané na dôsledné vykazovanie tejto kriminality v EŠSK pre účely zistenia čo najreálnejšieho stavu tejto kriminality.

Z trestných činov bolo najviac spáchaných podvodov, predstavujú až 96,98 % podiel a tvoria majoritnú časť tejto kriminality. Tento charakter sa oproti minulosti nemení, avšak oproti minulému roku sa podiel podvodov zvýšil o 26,17 % (v roku 2017 bol 70,81%). Tento trend naznačuje, že páchatelia sa pri tejto kriminalite v súčasnosti zameriavajú najviac na podvodné konania. Počet zistených trestných činov a štruktúra trestných činov špecifickej kriminality páchanej na senioroch sú graficky znázornené v prílohách č. 19 a 20.

Najviac prípadov bolo zistených v Bratislavskom kraji, Trnavskom kraji a Nitrianskom kraji. Najmenej prípadov bolo v Trenčianskom kraji. Počet zistených trestných činov špecifickej kriminality páchanej na senioroch za rok 2018 je znázornený v prílohe č. 21.

Najvyšší nárast počtu prípadov bol zistený v Bratislavskom kraji a Nitrianskom kraji. Zvýšený počet prípadov tejto kriminality bol zistený aj v Košickom kraji, Prešovskom kraji, Žilinskom kraji a Banskobystrickom kraji. V Trnavskom kraji bolo zistené zníženie počtu prípadov, avšak najmarkantnejšie zníženie počtu prípadov bolo zistené v Trenčianskom kraji. Vývoj počtu zistených trestných činov špecifickej kriminality páchanej na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 22.

K najčastejším legendám opakovane patrí tzv. „vnuk“, pri ktorej páchatel' kontaktuje seniora telefonicky za účelom požičania peňazí na rôzne účely (napr. kúpa auta, elektroniky, nehnuteľnosti) a predstavuje sa ako jeho príbuzný alebo vzdialený príbuzný (napr. vnuk, syn, brat, synovec, bratranec), príp. ako jeho dobrý známy, spolužiak alebo kamarát zo školy jeho príbuzného. Pri tejto legende i naďalej dominuje jej špecifický modus operandi zistený koncom roka 2016, pri ktorom sa páchatel' predstavuje v telefonickej rozhovore ako lekár alebo zdravotná sestra, príp. primár chirurgického oddelenia, v niektorých prípadoch aj s uvedením mena konkrétneho lekára. V týchto prípadoch páchatel' oznámi seniorovi, že jeho príbuzný zapríčinil dopravnú nehodu, leží v nemocnici, nemôže komunikovať, lebo si pri nehode odhryzol jazyk a spôsobil inej osobe ťažkú ujmu na zdraví a vysokú škodu. Ďalej uvádza, že jeho príbuzný prosí, aby nebol prípad ohlásený na políciu, lebo šoféroval pod vplyvom alkoholu a preto ho požiadala, aby vypýtal peniaze na úhradu všetkých náležitostí a jeho liečbu. Tento sofistikovaný spôsob páchania pretrvával aj v roku 2018, pričom páchatelia volali aj v neskorých nočných a skorých ranných hodinách, aby seniori nemali príležitosť telefonicky kontaktovať svojich príbuzných a overiť si uvádzané skutočnosti. Páchatelia už len ojedinele preberajú peniaze osobne od seniorov, začali intenzívnejšie využívať rôzne finančné služby, cez ktoré sa dá vykonať medzinárodný prevod peňazí do zahraničia, ktoré si okamžite (po ich zaslaní seniorom) môžu vybrať na území cudzieho štátu. Ak nemá senior dostatok peňazí doma, páchatelia ho inštruujú, aby peniaze vybral z vkladnej knižky alebo zo svojho účtu a vykonal medzinárodný prevod peňazí najmä cez finančnú službu Western Union alebo MoneyGram. Najčastejšie sa zasielajú peniaze do Maďarska, Českej republiky alebo Poľska. Páchatelia vždy dôrazne žiadajú seniorov, aby nikoho nekontaktovali, s nikým sa neradili, aby sa ich príbuzný vyhol prípadnému trestnému stíhaniu. Seniori často toto upozornenie dodržiavajú, riadia sa len presnými pokynmi páchatel'ov a vôbec neuvažujú nad tým, že by sa mohli stať obeťami podvodníkov.

K ďalším často vyskytujúcim sa legendám patria tzv. „služby“. Ide o prípady, kedy páchatelia navštevujú seniorov priamo v ich príbytkoch a predstavujú sa ako pracovníci plynární, vodární, elektrární, pôšt, zdravotných poisťovní, obecných úradov alebo iných

inštitúcií. Seniorov oslovujú pod zámienkou, že prišli vyplatiť preplatok za vodu, inkasovať nedoplatok za plyn, zvýšiť dôchodok, ponúkajú výhodné zdravotné poistenie, príspevky na lieky alebo rôzne zdravotné pomôcky.

K menej zaznamenaným legendám oproti minulosti patrí tzv. „podomový predaj a šmejdi“, pri ktorých páchatelia navštevujú seniorov priamo doma v príbytkoch alebo ich pozývajú na rôzne predajné akcie a prezentačné akcie a ponúkajú im rôzny tovar na predaj (multifunkčnú upratovaciu stanicu, kuchynský riad, nože, prikrývky z ovčieho rúna, zdravotné pomôcky). Tento stav nastal v súvislosti s prijatými legislatívnymi zmenami týkajúcimi sa ohlasovacej povinnosti predajcov tovaru na predajných akciách.

Ojedinele sa už vyskytli prípady pod legendou tzv. „kamión“, pri ktorej páchatelia oslovujú seniorov na verejnosti a pýtajú sa na cestu do nemocnice. Predstierajú, že sú cudzinci a nemajú miestnu znalosť. Následne prosia seniora, aby im požičal peniaze na operáciu ich príbuzného, ktorý mal nehodu s kamiónom a leží v nemocnici. Ako zábezpeku poskytujú seniorom peniaze v inej mene (v uzavretom kufri) s tým, že peniaze do krátkej doby vrátia.

Nezanedbateľné množstvo prípadov bolo zistených pod „inými legendami“. Ide o prípady, kedy páchatelia vymýšľajú nové zámienky a ľsti ako získať dôveru seniorov a následne od nich podvodne vylákať peniaze. Páchatelia predstierajú, že vykonávajú rôzne odborné práce (výmena odkvapových rúr, odvoz smetí), ponúkajú pomoc (výhodný predaj zemiakov, darovanie jabĺk, sú noví susedia a prišli sa zoznámiť) alebo potrebujú okamžitú pomoc (požičanie kladiva na opravu auta, požičanie peňazí na živobytie, predstierajú kúpu nehnuteľnosti, priniesli odkaz od známeho alebo prišli vrátiť peniaze).

Podiel používaných legiend špecifickej kriminality páchanej na senioroch v roku 2018 je graficky znázornený v prílohe č. 23.

Páchatelmi tejto kriminality sú v prevažnej väčšine osoby zo špecifických sociálne uzavretých komunít s vysokou koncentráciou tzv. rodinných klanov, ktoré sa dlhodobo a sofistikovane pripravujú na jej páchanie (precízne si vymýšľajú legendy a odovzdávajú si skúsenosti). Pochádzajú najmä z južného Slovenska, ale taktiež aj zo zahraničia, predovšetkým z Českej republiky, Maďarska, Poľska a Rumunska. Páchanie tejto kriminality je pre nich veľmi lukratívna činnosť a zabezpečuje im finančné prostriedky na obživu a iné spoločenské potreby. Na seniorov sa orientujú z dôvodu ich stereotypného správania, pravidelného mesačného príjmu (dôchodok), našetrených úspor a v neposlednom rade ich dôverčivosti, nepoučiteľnosti a ochoty pomôcť. Predmetom záujmu páchatel'ov pri tejto kriminalite sú vždy peniaze.

3. Odpočet preventívnych opatrení

Prevenca predstavuje neoddeliteľnú súčasť boja proti kriminalite páchanej na senioroch. Policajný zbor a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky jej venuje náležitú pozornosť a podľa potreby vykonáva preventívne opatrenia a aktivity zamerané na ochranu seniorov pred zneužívaním, násilím a podvodmi, medzi ktoré patria najmä:

- realizácia celoslovenského preventívneho projektu *Bezpečná jeseň života*, ktorého hlavným poslaním je ukázať seniorom konkrétne cesty k základným návykom bezpečného správania s cieľom napomôcť pri zvýšení vlastnej bezpečnosti pred negatívnymi sociálno-patologickými javmi. Súčasťou je informačný leták, ktorý obsahuje rady a odporúčania bezpečného správania na ulici a v cestnej premávke, ako si zabezpečiť majetok a ako sa nestáť obeťami podvodníkov. V letáku je uvedený zoznam kontaktov, na ktoré sa možno obrátiť v prípade potreby pomoci. Bolo vykonaných 280 aktivít, oslovených bolo 9 859 občanov a distribuovaných 11 816 ks informačných materiálov,
- celoročné vykonávanie preventívnych aktivít na celoslovenskej úrovni, regionálnej úrovni, rôznych verejných a neverejných podujatiach v spolupráci s obcami, organizáciami združujúcimi seniorov a cirkvami. Ide najmä o prednášky, besedy, posedenia a stretnutia so seniormi, na ktorých sú upozorňovaní na najčastejšie spôsoby páchania trestnej činnosti a zároveň sú poskytované konkrétne rady a odporúčania ako sa nestáť obeťami trestnej činnosti, najmä podvodov a domáceho násilia. Bolo vykonaných 70 aktivít, oslovených 2 167 seniorov,
- osobitná ochrana seniorov pred špecifickou kriminalitou páchanou na senioroch, v rámci ktorej sú spracovávané informačné materiály pre seniorov (letáky, plagáty, upozornenia, tlačové správy, výzvy) za účelom zintenzívnenia ochrany seniorov pred volajúcimi podvodníkmi a zlodejmi a ochrany finančných úspor seniorov. Informačné letáky a plagáty s radami a odporúčaniami sú k dispozícii v prílohách č. 24 až 27,
- aktívna spolupráca s Radou vlády pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, jej členmi a inými subjektmi (Slovenská banková asociácia, Poštová banka, Tesco Stores, a.s.) v oblasti sprístupňovania informácií o kriminalite páchanej na senioroch a možnosťami ochrany seniorov pred podvodníkmi a zlodejmi,
- zefektívnenie a zintenzívnenie doterajšej spolupráce s cirkvami v oblasti sprístupňovania informačných materiálov pre seniorov v kostoloch, na bohoslužbách alebo na informačných tabuliach,
- pravidelné zverejňovanie, aktualizácia informácií zameraných na ochranu seniorov pred trestnou činnosťou na webovej stránke www.minv.sk a intenzívne informovanie verejnosti o možnostiach ochrany pred trestnou činnosťou so zameraním na najnovšie spôsoby jej páchania na sociálnych sieťach Facebook a Instagram (www.facebook.com/policiaslovakia, www.instagram.com/policiaslovakia). Celkom bolo vykonaných 55 tlačových správ, 5 rozhovorov a reportáží, viac ako 500 príspevkov a informácií do článkov a masovo-komunikačných prostriedkov,
- priebežné medializovanie konkrétnych prípadov, ktorých obeťami sa stali seniori s cieľom zabezpečiť opakovane upozornenie pre seniorov, aby sa nestali obeťami kriminality,
- realizácia národného projektu pod názvom „*Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obeť*“, ktorý sa zameriava na aktivity zamerané na spoluprácu s externými partnermi, osvetovú, prevenčnú a informačnú činnosť (besedy, prednášky pre seniorov) a prácu s klientom v oblasti sprostredkovania informácií pre obeť trestných činov z práva, psychológie a sociálneho poradenstva. Celkovo bolo pracovníkmi kontaktných bodov zrealizovaných 3 088 aktivít, pri ktorých bol prestavený projekt, nadviazaná spolupráca so subjektmi verejnej správy na národnej úrovni, regionálnej (samosprávy) a miestnej (obce a mestá) úrovni, ako aj s jednotlivými konkrétnymi subjektmi z oblasti mimovládnych organizácií zameraných na pomoc

seniorom (napr. Jednota dôchodcov Slovenska, denné centrá, kluby dôchodcov, Fórum pre pomoc starším a iné). Zrealizovaných bolo 247 preventívnych aktivít vo forme besied pre seniorov a jeden zážitkový workshop s názvom “Seniori nedajte sa oklamať“, ktorých sa zúčastnilo celkom 8 085 účastníkov, kde boli starším občanom poskytnuté informácie ako sa nestáť obeťami trestných činov.

4. Záver

V roku 2018 bol v oblasti kriminality spáchanej na senioroch zaznamenaný pokles trestných činov. Úroveň kriminality až do roku 2016 potvrdzovala, že kým celková kriminalita klesala, tak počet prípadov kriminality páchanej na senioroch sa vo všeobecnosti mierne zvyšoval. V tomto roku počet prípadov spáchaných na senioroch početne klesol oproti minulému roku o 96 prípadov a oproti roku 2016 klesol o 219 prípadov. Seniori sú však i naďalej najviac obeťami násilnej kriminality, následne majetkovej kriminality a ekonomickej kriminality. Najviac trestných činov bolo zistených v Bratislavskom kraji a najmenej v Prešovskom kraji. Tento stav sa oproti minulému roku nezmenil.

Možno konštatovať, že trestná činnosť na senioroch je viac páchaná v diskkrétnejšom (uzavretejšom) prostredí. Častejšími obeťami trestnej činnosti sú i naďalej ženy. Trestnú činnosť na senioroch v značnej miere páchajú páchatelia s trestnou minulosťou, páchatelia pod vplyvom alkoholu a nezamestnaní páchatelia. Predmetom záujmu páchatel'ov sú najmä finančné prostriedky.

Pri násilnej kriminalite bolo zistené zníženie počtu prípadov, avšak u niektorých vybraných násilných trestných činov (vydieranie, lúpeže, vraždy) bol zaznamenaný mierny nárast. Seniori boli však najčastejšie obeťami nebezpečného vyhrážania. Najviac prípadov násilnej kriminality bolo zistených v Košickom kraji. Je možné konštatovať, že násilná kriminalita je tiež často páchaná v uzavretom priestore, v domácom prostredí, resp. je páchaná bez prvku verejnosti, čo je typické pre tzv. domáce násilie. Pri násilnej kriminalite sú častejšie ohrozované ženy ako muži. Medzi páchatel'mi majú vysoké zastúpenie páchatelia s trestnou minulosťou a páchatelia pod vplyvom alkoholu.

Pri majetkovej kriminalite sa počet prípadov oproti minulému roku tiež znížil. Seniori boli majetkovou kriminalitou ohrozovaní najviac pri krádežiach na osobách a vreckových krádežiach. Riziko krádeže im naďalej hrozí najmä v Bratislavskom kraji. Táto kriminalita v minulosti bola vo zvýšenej miere páchaná na ulici, avšak v ostatnom období sa presúva do diskkrétnejšieho prostredia, častejšie sa vyskytujú prípady, kedy sú seniori okrádaní priamo v ich príbytkoch alebo nákupných centrách. Častejšími obeťami sú tiež ženy. Pri majetkovej kriminalite majú okrem páchatel'ov s trestnou minulosťou vysoké zastúpenie aj páchatelia mladší ako 18 rokov.

Pri vybranej ekonomickej kriminalite bol oproti minulému roku zistený mierny nárast. Seniori boli najčastejšie obeťami podvodu. Najviac prípadov ekonomickej kriminality páchanej na senioroch bolo zistených v rámci Bratislavského kraja. Prevažná väčšina prípadov bola páchaná v diskkrétnejšom prostredí, často v samotných príbytkoch seniorov. Väčšinou išlo o oklamanie seniorov pri rôznych právnych úkonoch, kedy páchatelia využívali nízke právne vedomie, nepozornosť a dôverčivosť seniorov, no i naďalej sa vyskytovali prípady podvodného vylákania peňazí pod vymyslenými legendami. Častejšími seniorskými obeťami sú ženy. Medzi častých páchatel'ov ekonomickej kriminality patria osoby s trestnou minulosťou a nezamestnaní páchatelia.

V rámci špecifickej kriminality páchanej na senioroch išlo najmä o prípady podvodného konania s využitím vopred pripravenej legendy. Páchatelia sa na túto kriminalitu vopred pripravujú, v prevažnej väčšine pochádzajú zo špecifických sociálne uzavretých komunít, najmä z južného Slovenska, ale taktiež aj zo zahraničia. Táto kriminalita predstavuje pre nich spôsob obživy a seniori najvhodnejšiu obeť. Úroveň tejto kriminality medziročne mierne stúpa. Najviac prípadov bolo zistených v rámci Bratislavského kraja, Trnavského kraja a tiež Nitrianskeho kraja. Najpoužívanejšia legenda bola „vnuk“.

Z dôvodu, že seniori patria medzi rizikové obeť kriminality, Policajný zbor i naďalej odporúča, aby členovia Rady vlády Slovenskej republiky pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie a spolupracujúce subjekty v rámci ich činnosti zabezpečili pravidelné a systematicky sa opakujúce preventívne aktivity zamerané na ochranu seniorov pred trestnou činnosťou. Odporúča, aby na tieto účely boli využívané spracované informačné materiály, ktoré sú zamerané na ochranu seniorov

pred podvodníkmi a zlodejmi, ako aj na ochranu seniorov v súvislosti s podvodnými telefonickými volaniami. Informačné materiály sa nachádzajú v prílohách tejto správy. Osobitne sa do pozornosti dáva informačný leták v prílohe č. 26, ktorý aktuálne reaguje na sofistikovaný spôsob páchania podvodov na senioroch a ponúka rady ako im predísť.